

DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA

Dorota Młodowicz, Danuta Włoch, Rafał Radecki

W polskim systemie prawno-administracyjnym organy Inspekcji Ochrony Środowiska zajmują się zarówno monitorowaniem stanu środowiska, jak też egzekwowaniem przestrzegania przepisów prawa ochrony środowiska poprzez kontrole planowe (kontrole podstawowe i sprawdzające) oraz kontrole interwencyjne, stanowiące reakcję na skargi i wnioski obywateli.

Inspekcja Ochrony Środowiska, choć nie jest organem reglamentującym korzystanie ze środowiska, to jednak w ramach swoich uprawnień ma znaczący wpływ na kształtowanie działań ekologicznych. Dzieje się tak m.in.: poprzez udział IOS w procesie inwestycyjnym oraz na etapie funkcjonowania instalacji, poprzez możliwość wnioskowania do właściwego organu, na podstawie ustaleń przeprowadzonej kontroli, o zmianę pozwoleń emisyjnych lub wydanie decyzji naprawczych.

Obecnie przed Inspekcją stoją nowe zadania, wynikające z przyjętych w ostatnim okresie uregulowań prawnych, transponujących do polskiego prawa rozwiązania Unii Europejskiej. Dotyczą one wszystkich obszarów działalności Inspekcji.

Do najważniejszych zadań należą:

- kontrola przestrzegania przepisów o ochronie środowiska i racjonalnym użytkowaniu zasobów przyrody,
- kontrola przestrzegania decyzji ustalających warunki użytkowania środowiska,
- kontrola eksploatacji urządzeń i instalacji chroniących środowisko przed zanieczyszczeniem,
- udział w postępowaniu dotyczącym lokalizacji inwestycji,
- udział w przekazywaniu do użytku obiektów lub instalacji realizowanych jako przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko,
- podejmowanie decyzji wstrzymujących działalność prowadzoną z naruszeniem wymagań związanych z ochroną środowiska lub naruszeniem warunków korzystania ze środowiska,

- współdziałanie w zakresie ochrony środowiska z innymi organami kontrolnymi, organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości oraz organami administracji państwowej i rządowej, samorządu terytorialnego i obrony cywilnej, a także organizacjami społecznymi i opiekunami społecznymi,
- inicjowanie działań tworzących warunki zapobiegania poważnym awariom oraz usuwania ich skutków i przywracania środowiska do stanu właściwego,
- kontrola przestrzegania przepisów o opakowaniach i odpadach opakowaniowych,
- kontrola przestrzegania przepisów o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej,
- kontrola przestrzegania przepisów i uzyskanych na ich podstawie zezwoleń, z wyłączeniem kontroli laboratoryjnej, w zakresie postępowania z organizmami genetycznie zmodyfikowanymi.

Najważniejsze cele działalności kontrolnej wynikają z egzekwowania obowiązków związanych z:

- wypełnianiem wymagań ochrony środowiska przez prowadzących instalacje oraz przez inwestorów,
- ochroną zasobów wód, w szczególności podziemnych, stanowiących źródło zaopatrzenia ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarczych,
- przestrzeganiem wymagań w zakresie eksploatacji składowisk odpadów,
- przestrzeganiem wymagań w zakresie postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska np. PCB, azbest,
- przestrzeganiem wymagań dotyczących termicznego przekształcania odpadów,
- przestrzeganiem wymagań w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych,
- przeciwdziałaniem nielegalnemu transgranicznemu przemieszczaniu odpadów,
- ograniczeniem uciążliwości związanych z ponadnormatywną emisją hałasu,
- ograniczeniem uciążliwości związanych z ponadnor-

- matywnym poziomie pól elektromagnetycznych,
- przestrzeganiem przepisów o opakowaniach i odpadach opakowaniowych,
- przestrzeganiem przepisów w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz uiszczania opłaty produktowej,
- przestrzeganiem zasad postępowania z substancjami zubażającymi warstwę ozonową,
- przestrzeganiem przepisów o substancjach i preparatach chemicznych w zakresie zagrożeń dla środowiska,
- wnoszeniem opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska,
- ograniczaniem skutków awarii dla ludzi i środowiska,
- ograniczeniem uciążliwości zakładów z tzw. "Listy 80".

Przedmiotem kontroli IOŚ są wszelkie instalacje i zakłady, z których emisje zanieczyszczeń do powietrza, odprowadzanie zanieczyszczeń do wód lub do ziemi, oraz w których działania w zakresie postępowania z odpadami, podlegają w świetle przepisów prawa wymogom dotyczącym uzyskania

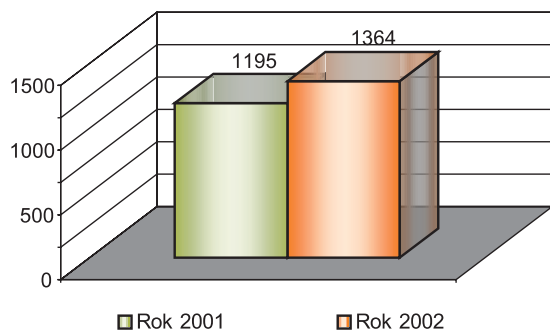
1. Omówienie kontroli przeprowadzonych w roku 2002

W ewidencji WIOŚ znajdowało się 6576 podmiotów gospodarczych. W obiektach tych przeprowadzono ogółem 1364 kontrole. Liczba kontroli w stosunku do roku 2001 wzrosła o ok. 14% (ryc. 1, 2 i 3).

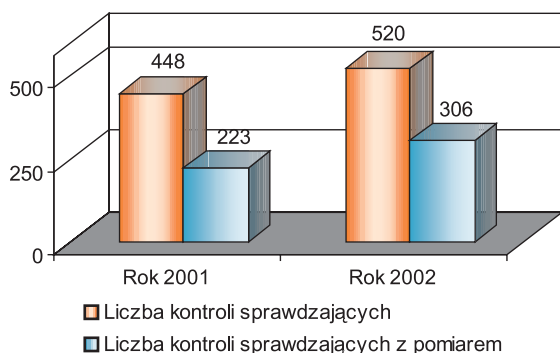
Kontrole planowane prowadzono w ramach piętnastu cykli kontrolnych:

1. Ograniczenie uciążliwości największych źródeł zanieczyszczeń w skali kraju.

Na terenie województwa śląskiego zlokalizowanych jest 13 zakładów umieszczonych na tzw. „liście 80” (zakłady o istotnym znaczeniu oddziaływania na środowisko w skali kraju). Zakłady te są pod stałym nadzorem Inspekcji i realizują

Ryc. 1. Liczba kontroli przeprowadzonych przez WIOŚ w Katowicach

Ryc. 2. Liczba kontroli sprawdzających przeprowadzonych przez WIOŚ w Katowicach

pozwolenia lub zezwolenia oraz których eksploatacja wykracza poza ramy powszechnego korzystania ze środowiska. Większość kontroli ma charakter planowy. Wynikające z ogólnej polityki Inspekcji, dążenia do realizacji założonych celów ekologicznych. W planowanych kontrolach uwzględniane są również uwarunkowania regionalne.

Realizowane są *kontrole podstawowe* (kontrola mająca na celu kompleksową ocenę działalności określonej jednostki organizacyjnej we wszystkich aspektach jej oddziaływania na środowisko), *kontrole sprawdzające* (kontrola następująca po uprzedniej kontroli jednostki organizacyjnej mająca na celu sprawdzenie realizacji wydanych przez WIOŚ zarządzeń pokontrolnych oraz wykonania obowiązków nałożonych przez WIOŚ w drodze decyzji administracyjnych, ze względu na stwierdzone naruszenia wymagań ochrony środowiska) oraz *kontrole interwencyjne* podejmowane w wyniku skarg i interwencji obywateli, na wnioski kierowane do Inspekcji przez m.in. posłów, senatorów, organy samorządu terytorialnego, na podstawie pozyskanych informacji z prasy, itp.

zadania zmierzające do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko. Realizacja tych zamierzeń powinna doprowadzić do zgodności z wymogami ochrony środowiska.

W ramach tego celu w 2002r. przeprowadzono 12 kontroli w 10 zakładach. W 7 przypadkach stwierdzono naruszenia obowiązujących przepisów ochrony środowiska, w związku z czym WIOŚ podjął działania w celu likwidacji przez zakłady tych naruszeń.

2. Ograniczenie uciążliwości zakładów o szczególnym znaczeniu dla środowiska w skali województwa.

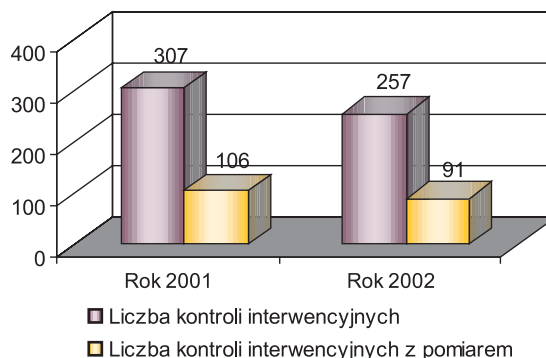
Przeprowadzono 46 kontroli w 39 jednostkach organizacyjnych. W 26 przypadkach kontrole wykazały różnego rodzaju uchybienia.

W roku 2002 liczba zakładów o istotnym znaczeniu w skali województwa zmniejszyła się o pięć podmiotów:

- Elektronarzędzia „CELMA” S.A. w Goleszowie
- Energetyka Cieszyńska Sp. z o.o. w Cieszynie
- Fabryka Maszyn Elektrycznych „INDUKTA” S.A. w Bielsku-Białej
- FIAT AUTO POLAND S.A. w Bielsku-Białej
- Fabryka Śrub „ŚRUBENA” S.A. w Żywcu

3. Ocena wypełniania przez inwestorów wymagań ochrony środowiska.

Przeprowadzono łącznie 81 kontroli w 80 zakładach w zakresie spełniania wymogów ochrony środowiska w koń-

Ryc. 3. Liczba kontroli interwencyjnych przeprowadzonych przez WIOŚ w Katowicach

cowym etapie budowy, związanym z oddaniem do użytku. Prowadzono również kontrole w czasie prowadzenia inwestycji. Wśród kontrolowanych inwestycji były m.in. stacje paliw, oczyszczalnie ścieków, hipermarkety, modernizacja elektrociepłowni, platforma odpraw granicznych.

Dla trzech podmiotów wyrażono sprzeciw wobec zamiaru oddania inwestycji do użytkowania. Stwierdzone nieprawidłowości związane były z brakiem stosownych pozwoleń w zakresie korzystania ze środowiska oraz wykonaniem niezgodnym z warunkami ochrony środowiska określonymi na etapie przygotowywania inwestycji do realizacji.

4. Ograniczenie zanieczyszczeń emitowanych do powietrza ze źródeł technologicznych oraz energetycznych

W ramach tego cyklu kontrolnego przeprowadzono łącznie 395 kontroli, których celem było ograniczenie emisji zanieczyszczeń z zakładów eksploatujących źródła technologiczne lub energetyczne.

Kontrole dotyczyły zakładów reprezentujących m.in. następujące branże:

- ciepłownie (w tym kotłownie zakładowe)
 - hutnictwo (huty, odlewnie żeliwa i metali kolorowych)
 - motoryzacja
 - przetwórstwo mięsa
 - przetwórstwo tworzyw sztucznych.
- Najczęściej występującymi nieprawidłowościami są:
- brak wymaganych prawem pozwoleń określających rodzaje i ilości zanieczyszczeń dopuszczalnych do wprowadzenia do powietrza,
 - przekroczenie dopuszczalnych wartości emisji określonych w pozwoleniach,
 - nie wykonanie obowiązku przeprowadzenia pomiarów emisji,
 - brak technicznych możliwości wykonania kontrolnych pomiarów emisji, zła lokalizacja punktów pomiarowych,
 - niezgodności pomiędzy faktyczną ilością źródeł emisji występujących w zakładzie, a ujętych w pozwoleniu na wprowadzanie zanieczyszczeń do powietrza.

W przypadkach stwierdzonych naruszeń wydawano stosowne zarządzenia pokontrolne oraz kierowano wystąpienia do właściwych organów samorządowych.

5. Ochrona zasobów wód, w szczególności podziemnych stanowiących źródło zaopatrzenia ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarczych.

W ramach tego cyklu przeprowadzono 30 kontroli, w 29 zakładach. Cykl obejmował kontrole w wytwórniach wód mineralnych i gazowanych, zakładach prowadzących zbiorowe zaopatrzenie ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarczych oraz monitoring wód podziemnych.

W wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono przekroczeń w wielkości poboru wód podziemnych określonych w pozwoleniach wodnoprawnych. Naruszenia wymagań przepisów ochrony środowiska dotyczyły uregulowań formalno-prawnych związanych z poborem wody z ujęć i zrzutem wód popłucznych ze stacji uzdatniania wody.

6. Ograniczenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych.

W celu ograniczenia ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych przeprowadzono 529 kontroli w 508 podmiotach.

Przeprowadzone kontrole wykazały, że w większości przypadków podmioty podejmują działania w celu doprowadzenia gospodarki wodno-ściekowej do wymagań

określonych przepisami ochrony środowiska, czego efektem jest zmniejszanie ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych do wód powierzchniowych.

Wystąpiły także przypadki zwiększenia ładunku odprowadzanych zanieczyszczeń do wód powierzchniowych, spowodowane okresową niewłaściwą eksploatacją urządzeń oczyszczających. W każdym z tych przypadków zobowiązano administratorów do podjęcia działań zmierzających do przywrócenia właściwej pracy urządzeń.

7. Eliminacja odprowadzania do jezior i zbiorników zaporowych nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych ścieków.

WIOŚ w Katowicach przeprowadził 23 kontrole w 23 obiektach położonych w obrębie zbiorników zaporowych Tresna, Międzybrodzie, Wisła-Czarne i Goczałkowice.

W ramach działań pokontrolnych, w siedmiu przypadkach wydano decyzje o karach biegnących, a w szesnastu przypadkach wydano zarządzenia pokontrolne.

8. Ocena prawidłowości postępowania z odpadami, w tym z odpadami niebezpiecznymi.

W ww. zakresie przeprowadzono 447 kontroli w 431 zakładach.

Stwierdzone naruszenia dotyczyły braku decyzji określającej miejsce i sposób magazynowania odpadów. Najczęściej wydawane zarządzenia dotyczyły aktualizacji i dostosowania do nowych wymagań strony formalnoprawnej gospodarki odpadami.

Drugim powtarzającym się często uchybieniem był brak pełnej informacji o wszystkich firmach, którym wytwarzający przekazywali odpady lub przekazywali odpady odbiorcom nie posiadającym wymaganych zezwoleń.

Kolejnymi rodzajami naruszeń były nieprawidłowości w prowadzeniu ewidencji odpadów lub jej brak, brak przekazania informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobach gospodarowania odpadami innymi niż niebezpieczne.

9. Ocena przestrzegania warunków określonych w zezwoleniach na import i eksport odpadów (międzynarodowy obrót odpadami)

W ramach tego cyklu przeprowadzono 6 kontroli w 6 zakładach. W wyniku działań kontrolnych stwierdzono naruszenie wymogów ochrony środowiska w czterech jednostkach organizacyjnych. Naruszenia dotyczyły braku zezwolenia na odzysk, zezwolenia na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych oraz magazynowania odpadów w warunkach nie spełniających wymogów ochrony środowiska.

Nie stwierdzono naruszenia warunków określonych w decyzjach zezwalających na import odpadów. Kontrolowane podmioty gospodarcze rozliczane są z ilości sprowadzonych do kraju odpadów przez służby celne, jak również przez WIOŚ.

10. Ocena przestrzegania przepisów ustawy o odpadach przez podmioty prowadzące transport odpadów niebezpiecznych.

Zrealizowano 8 kontroli podmiotów odbierających i transportujących odpady niebezpieczne. Część tych podmiotów prowadziła również proces unieszkodliwiania odpadów. Z ustaleń kontrolnych wynika, iż większość podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami realizuje ją poprzez odbiór odpadu i przetransportowanie go do miejsca unieszkodliwienia. Tylko część firm

posiada zaplecze techniczne pozwalające na gromadzenie odpadów w celu zebrania partii wysyłkowej lub pozwalające na ich wstępne przetworzenie bądź przygotowanie do dalszego transportu i procesu unieszkodliwiania.

Stwierdzone naruszenia dotyczyły:

- przekroczenia warunków zezwolenia w zakresie rodzajów odpadów dopuszczonych do transportu,
- przekazywania niektórych rodzajów odpadów odbiorcom nie posiadającym stosownego zezwolenia,
- niedostosowania do aktualnych wymagań strony formalno-prawnej prowadzonej działalności,
- nieścisłości w prowadzeniu ewidencji odpadów lub jej braku.

11. Zapobieganie poważnym awariom poprzez kontrolę zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku ich wystąpienia.

Realizację tego celu omówiono w podrozdziale 3.

12. Ochrona środowiska na terenach obiektów magazynowania i dystrybucji paliw.

Kontrole w 2002 roku były kontynuacją cyklu realizowanego w latach poprzednich. Kontrolowano oddziaływanie tych obiektów na wszystkie komponenty środowiska. Sprawdzano także elementy związane z zapewnieniem szczelności urządzeń technologicznych oraz wyposażenia w urządzenia i instalacje zabezpieczające, w świetle przepisów mających dostosować obiekty magazynowania i dystrybucji paliw do warunków bezpieczeństwa ekologicznego.

Skontrolowano 28 stacji paliw. Kontrole wykazały, iż w dalszym ciągu w stacjach o przestarzałej technologii istnieje potrzeba poprawy warunków bezpieczeństwa ekologicznego. Stacje te posiadają urządzenia technologiczne wyeksploatowane, bez aparatury kontrolno-pomiarowej sygnalizującej wycieki paliw do gruntu i wód gruntowych.

13. Ograniczenie uciążliwości związanych z ponadnormatywną emisją hałasu.

W ramach tego kierunku kontrolnego przeprowadzono 118 kontroli w 112 zakładach. Liczba kontroli zwiększyła się o około 40% w stosunku do roku ubiegłego. W około 38% zakładów kontrolowanych stwierdzono nieprawidłowości lub naruszenia przepisów z zakresu ochrony środowiska przed hałasem, w związku z czym wydawano stosowne zarządzenia pokontrolne, ewentualnie kierowano wystąpienia do właściwych organów administracji o wszczęcie postępowania w sprawie wydania decyzji o dopuszczalnej emisji hałasu lub zobowiązującej zakład do podjęcia działań mających na celu obniżenie w określonym terminie poziomu hałasu emitowanego do środowiska do poziomu określo-

nego w pozwoleniu. Wobec zakładów posiadających decyzje określające dopuszczalne wartości emisji hałasu, w których stwierdzono przekroczenie wartości dopuszczalnych wszczęto postępowania w sprawie wymierzenia kar pieniężnych. Ponadto w jednym przypadku wszczęto postępowanie o wstrzymanie użytkowania instalacji bez wymaganego pozwolenia.

14. Ocena wypełniania wymogów ochrony środowiska na terenach rekreacyjno-turystycznych.

Cykl ten został rozpoczęty w 1997 r. i kontynuowany był przez następne kolejne lata. W 2002r. kontrolą objęte zostały obiekty zlokalizowane w rejonie głównych pasm górskich Beskidu Żywieckiego, Beskidu Małego i Beskidu Śląskiego tworzących tzw. Zespół Zachodniobeskidzkich Parków Krajobrazowych.

WIOŚ w Katowicach przeprowadził ogółem 19 kontroli, w tym 6 podstawowych i 13 sprawdzających.

Działalność kontrolna polegała przede wszystkim na sprawdzeniu i ocenie realizacji obowiązujących na obszarach szczególnie chronionych rygorów ochrony środowiska. W większości skontrolowanych podmiotów tematem wiodącym była gospodarka wodno-ściekowa, która stanowi główne źródło uciążliwości tych obiektów dla środowiska.

15. Kontrola wnoszonych przez zakłady opłat za gospodarce korzystanie ze środowiska.

W ramach tego cyklu WIOŚ w Katowicach przeprowadził 628 kontroli w 614 zakładach. W stosunku do 2001r. ponad dwukrotnie wzrosła ilość przeprowadzonych kontroli. W 396 przypadkach stwierdzono naruszenie przepisów dotyczących opłat za korzystanie ze środowiska.

W kontrolowanych jednostkach stwierdzono różnego rodzaju uchybienia polegające przede wszystkim na:

- nie naliczaniu opłat w ogóle i zarazem nie składaniu informacji o należnych opłatach Marszałkowi lub właściwemu organowi, na terenie którego prowadzono składowanie odpadów,
- nieterminowości wnoszenia opłat,
- zaniżaniu wyliczanych kwot należnych poprzez nie zastosowanie wskaźnika podwyższającego wymaganego przy braku pozwoleń,
- nie uwzględnianiu wszystkich źródeł emisji i sposobów korzystania ze środowiska.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wydano zarządzenia pokontrolne zobowiązujące zakłady do uregulowania nieprawidłowości w ww. zakresie oraz powiadomiono o występujących nieprawidłowościach Urząd Marszałkowski.

2. Działania pokontrolne

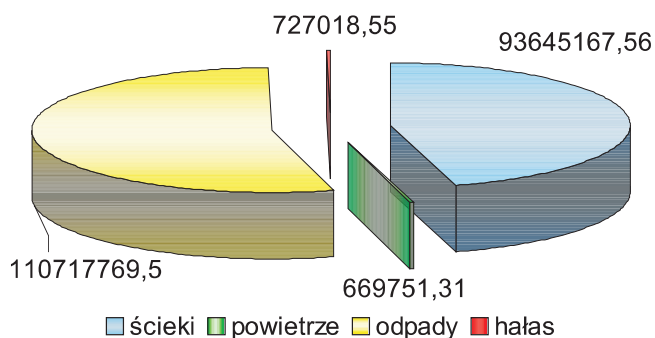
Zakres podejmowanych kontroli obejmował zagadnienia przestrzegania wymagań ochrony środowiska w jak najszerszym ujęciu, również w sposób zintegrowany tj. uwzględniający wpływ kontrolowanego podmiotu na poszczególne komponenty środowiska.

W przypadkach naruszeń wymagań ochrony środowiska WIOŚ zastosował określone prawem środki karne i dyscyplinujące, adekwatne do stwierdzonych naruszeń. Celem stosowanych sankcji było przymuszenie podmiotów do spełnienia obowiązków wynikających z przepisów prawa, pozwoleń (decyzji) lub zezwoleń określających zakres i warunki korzystania ze środowiska oraz wyeliminowanie zagrożeń środowiska.

Kary pieniężne

Głównym środkiem restrykcyjnym stosowanym w celu przymuszenia podmiotu do przestrzegania wymagań ochrony środowiska są kary pieniężne. Decyzje o charakterze pieniężnym wydawane są w przypadkach stwierdzenia przekroczeń określonych w pozwoleniach na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, wodnoprawnych na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, na wytwarzanie odpadów, na emitowanie hałasu do środowiska.

W roku 2002 wydano 288 decyzji o karze biegnącej oraz 248 decyzji o karze pieniężnej łącznej na kwotę 205759706,93 zł.

Ryc. 4. Wartość kar pieniężnych [zł] wymierzona w poszczególnych komponentach środowiska w 2002 roku

Ilości i wartość kar pieniężnych w poszczególnych komponentach podano w tabeli 1 i na ryc. 4 i 5.

Jeżeli podmiot realizuje przedsięwzięcia, których wykonanie zapewni usunięcie przyczyn ponoszenia kar, WIOŚ może, zgodnie z Prawem ochrony środowiska, odroczyć ich termin płatności. W roku 2002 roku wydano 69 decyzji odraczających na kwotę 48 388 576,89 zł.

Kwotę odroczonej kar zmniejsza się o sumę środków własnych wydatkowanych na realizację przedsięwzięcia będącego podstawą odroczenia płatności, w przypadku ich terminowego wykonania i usunięcia przyczyn ponoszenia kar.

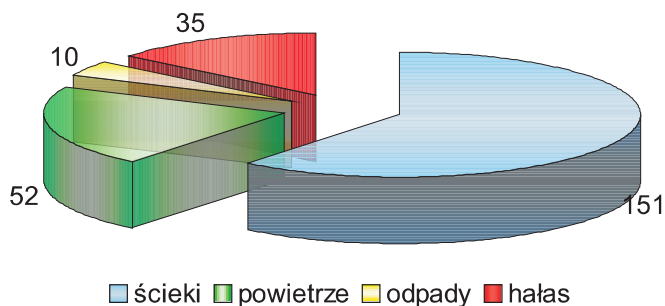
Wpływy z kar stanowią dochody Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Egzekucję należności oraz redystrybucję kar prowadzi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Gminne i Powiatowe Fundusze otrzymują odpowiednio 20% i 10% należności z kar (w przypadku kar za składowanie i magazynowanie odpadów - 50% i 10%). Pozostała kwota pomniejszona o 20% (kwota przekazywana Głównemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska) stanowi przychód w 35% Narodowego Funduszu, a w 65% Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

W związku z przeprowadzonymi kontrolami wydano w 2002 roku również 173 decyzji obciążających podmioty kosztami kontroli na łączną kwotę 229 426,60 zł.

Zarządzenia pokontrolne

Zarządzenie pokontrolne jest formą działań pokontrolnych w celu wyegzekwowania obowiązków wynikających z decyzji administracyjnych oraz przepisów ochrony środo-

Ryc. 5. Ilość decyzji o karach pieniężnych w poszczególnych komponentach środowiska w 2002 roku

wiska. W roku 2002 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach wydał 868 zarządzeń pokontrolnych, składających się z kilku lub kilkunastu punktów dotyczących poszczególnych zakresów korzystania ze środowiska. Porównanie ilości zarządzeń pokontrolnych wydanych w latach 2000-2002 przedstawiono na ryc. 6.

Do najczęstszych zadań określanych w zarządzeniach było, między innymi, zobowiązanie do:

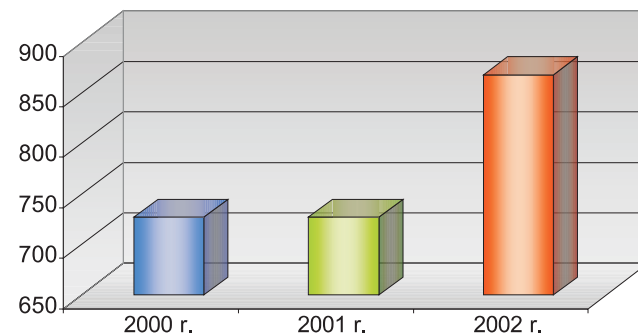
- usunięcia stwierdzonych naruszeń przepisów ochrony środowiska poprzez realizowanie obowiązku przeprowadzania pomiarów emisji, wykonanie punktów do pomiaru emisji, prowadzenia ewidencji odpadów oraz ewidencji zawierających informacje o ilości i rodzajach gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza, ilości, stanie i składzie ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi,
- zwrócenia się do właściwego organu administracji celem uporządkowania stanu formalnoprawnego np. uzyskania pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, pozwolenia wodnoprawnego, decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi, aktualizacji i dostosowania do nowych wymagań strony formalnoprawnej gospodarki odpadami,
- przedstawienia zamierzonych działań celem zapobiegania powstawaniu nieprawidłowości np. poprawy eksploatacji urządzeń oczyszczających, intensyfikacji prac inwestycyjnych ekologicznych.

Wystąpienia pokontrolne oraz wnioski do organów ścigania oraz sądów grodzkich

Wystąpienia pokontrolne są formą działań pokontrolnych stosowanych przez WIOŚ w przypadkach stwierdze-

Tabela 1. Kary wymierzone przez WIOŚ w 2002 roku

Rodzaj wpływu na środowisko	rok 2002	
	ilość decyzji	na kwotę [zł]
Odprowadzanie ścieków	151	93645167,56
w tym: z tytułu wód zasolonych	14	65488127,00
Przekroczenie dopuszczalnej emisji do powietrza	52	669751,31
w tym: za emisję tlenków azotu	5	14966,54
w tym: za emisję dwutlenku siarki	5	62296,54
Przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu	35	727018,55
Nielegalne gromadzenie odpadów	10	110717769,51
Ogółem	248	205759706,93

Ryc. 6. Ilość zarządzeń pokontrolnych wydanych w latach 2000 - 2002

nia potrzeby włączenia innych organów do współdziałania w celu wyegzekwowania usunięcia przez kontrolowane podmioty naruszeń wymagań ochrony środowiska oraz innych przepisów wynikających z mocy prawa. Wystąpienia kierowane są najczęściej do:

- organów ochrony środowiska o:
 - wszczęcie egzekucji administracyjnych decyzji wydanych przez te organy,
 - nałożenie na podmiot obowiązku wykonania przeglądu ekologicznego,
 - wezwanie podmiotu do przedłożenia wniosku o wydanie pozwolenia na emitowanie hałasu,
 - wydanie decyzji, nakładającej na podmiot ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko bądź przywrócenia środowiska do stanu właściwego.

3. Przeciwdziałanie poważnym awariom

Ustawą Prawo ochrony środowiska wprowadzono dwa nowe pojęcia: "poważnej awarii" zdefiniowanej jako zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem oraz „poważnej awarii przemysłowej”, rozumianej jako poważna awaria w zakładzie.

Kluczowym elementem tych pojęć są występujące substancje niebezpieczne, to jest „jedna lub więcej substancji albo mieszaniny substancji, które ze względu na swoje właściwości chemiczne, biologiczne lub promieniotwórcze mogą, w razie nieprawidłowego obchodzenia się z nimi, spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi lub środowiska”.

Zgodnie z wymienioną wyżej ustawą ochrona środowiska przed poważną awarią oznacza zapobieganie zdarzeniom mogącym powodować awarię oraz ograniczanie jej skutków dla ludzi i środowiska.

Prowadzący zakład stwarzający takie zagrożenie, dokonujący przewozu substancji niebezpiecznych jest obowiązany do ochrony środowiska przed awariami. Każdy, kto zamierza prowadzić lub prowadzi zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii jest obowiązany do zapewnienia, aby zakład ten był zaprojektowany, wykonany, prowadzony i likwidowany w sposób zapobiegający awariom przemysłowym i ograniczający ich skutki dla ludzi oraz środowiska.

Do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy inicjowanie działań tworzących warunki zapobiegania poważnym awariom oraz usuwania ich skutków i przywracania środowiska do stanu właściwego. Zadania te realizowane są m.in. poprzez kontrolę podmiotów, których działalność może stanowić przyczynę powstania poważnej awarii, współdziałanie w akcjach zwalczania poważnych awarii i sprawowanie nadzoru nad usuwaniem ich skutków.

W województwie śląskim w 2002 roku dokonano 42 zgłoszenia zakładów o zwiększonym i o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w tym 22 zakładów o dużym ryzyku. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska przeprowadził w 2002 roku 92 kontrole obiektów mogących spowodować poważne awarie.

- organów administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego np. o podjęcie działań w sprawie niezgodności prowadzonej działalności z planem zagospodarowania przestrzennego, użytkowania obiektów bez pozwolenia na użytkowanie lub z jego naruszeniem,
- Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Weterynaryjnej,
- Państwowej Straży Pożarnej,
- Państwowej Inspekcji Pracy,
- Urzędu Dozoru Technicznego.

W roku 2002 WIOŚ skierował 79 wystąpień do organów administracji rządowej oraz 210 wniosków do organów administracji samorządowej. Ponadto w powyższym okresie skierowano wnioski do organów ścigania oraz do sądu grodzkiego.

W trakcie kontroli stwierdzono następujące rodzaje naruszeń prawa i inne nieprawidłowości:

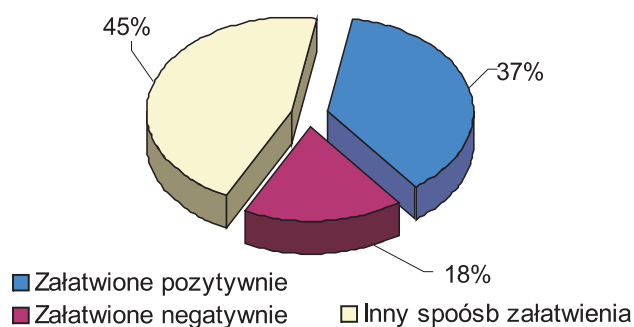
- brak koniecznych zabezpieczeń dla środowiska na stanowiskach przeładunku i magazynowania substancji niebezpiecznych (substancje ropopochodne, kwas octowy, kwas mrówkowy, chlorek benzoilu),
- brak oceny stanu technicznego obiektów budowlanych wraz z instalacjami, których eksploatacja może spowodować niekontrolowaną emisję substancji niebezpiecznych w przypadku awarii,
- zły stan techniczny obiektów budowlanych wraz z instalacjami: uszkodzenie tac awaryjnych znajdujących się na wyposażeniu frontu rozładunkowego cystern kolejowych (nitroza, nitroceluloza dynamitowa, glikol monoetylenowy),
- zanieczyszczenie gruntu substancjami ropopochodnymi na stanowiskach przeładunku i magazynowania,
- nieuregulowany stan formalno-prawny w zakresie ochrony środowiska,
- brak uzgodnień w zakresie monitoringu wód podziemnych,
- nie dokonana identyfikacja instalacji i urządzeń w zakresie występowania polichlorowanych bifenyli (PCB),
- brak zgłoszenia do Urzędu Dozoru Technicznego i dopuszczenia do eksploatacji zbiorników z substancjami niebezpiecznymi,
- brak szczelnych studzienek wlewowych paliwa,
- brak programów zapobiegania poważnym awariom,
- nie ustalone warunki transportu odpadów niebezpiecznych.

Wydano 64 zarządzenia pokontrolne nakładające 140 obowiązków na prowadzących kontrolowane zakłady.

Do organów ścigania został skierowany wniosek w sprawie zanieczyszczenia rzeki Soły oraz zbiornika Jeziora Żywieckiego olejem opałowym oraz nie utrzymywania we właściwym stanie urządzeń zabezpieczających wodę przed zanieczyszczeniem.

Wydane wystąpienia pokontrolne WIOŚ (ogółem 33) dotyczyły:

- zobowiązania prowadzącego zakład dużego ryzyka do opracowania programu zapobiegania awariom,
- wykonania koniecznych zabezpieczeń dla środowiska na stanowiskach przeładunku i magazynowania

Ryc. 7. Sposoby postępowania ze skargami i interwencjami

- substancji niebezpiecznych,
- wykonania rekultywacji gruntu zanieczyszczonego substancjami ropopochodnymi,
- wykonania modernizacji systemu chłodzenia płyty lodowiska Ośrodka Sportu i Rekreacji celem ograniczenia skali zagrożenia obiektu dla ludzi i środowiska,
- wykonania przeglądów ekologicznych,
- wykonania oceny stanu technicznego obiektów budowlanych z instalacjami, których eksploatacja może spowodować niekontrolowane uwolnienie substancji niebezpiecznych do środowiska w przypadku awarii.

Inspekcja Ochrony Środowiska dokonuje co najmniej raz w roku kontroli w zakładach o dużym ryzyku, a co najmniej raz na dwa lata w zakładach o zwiększonym ryzyku.

4. Załatwianie skarg i interwencji

Do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Katowicach w roku 2002 roku zgłoszono 481 interwencji i 3 skargi.

Bezpośrednimi przyczynami uciążliwości podnoszonych w interwencjach były przede wszystkim: prowadzenie działalności gospodarczej bez wymaganych prawem pozwoleń na korzystanie ze środowiska, odprowadzanie niedostatecznie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i do gruntu, nieodpowiednia eksploatacja składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych, problemy związane z powstawaniem odpadów zawierających azbest podczas prac remontowo-budowlanych na terenach osiedli mieszkaniowych, a także emisja nadmiernego hałasu przez objekty działalności gospodarczej oraz ciągi komunikacyjne.

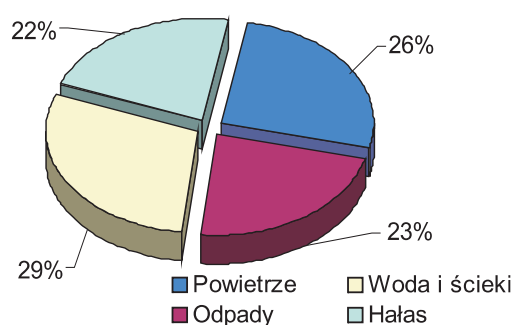
Innymi przyczynami była niewłaściwa lokalizacja zakładów przemysłowych bądź innych obiektów w bliskim sąsiedztwie zabudowy mieszkalnej, zwłaszcza baz transportowych i dużych parkingów, zmiana stosunków wodnych i podtapianie gruntów oraz użytkowanie obiektów budowlanych i terenu niezgodnie z ich przeznaczeniem.

Pojedyncze przypadki dotyczyły problemów związanych z ochroną przyrody i ochroną przed promieniowaniem.

Wniesione skargi dotyczyły niezadowolonia ze sposobu załatwienia spraw przez organy gminy.

Dla rozpatrzenia interwencji, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach w 2002 roku podjął następujące działania:

- przeprowadzono 274 kontrole interwencyjne
- wydano 134 zarządzenia pokontrolne
- skierowano:
 - 1 wniosek do sądu grodzkiego

Ryc. 8. Podział skarg i interwencji wg komponentów środowiska

W wykonywaniu zadań w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom Inspekcja Ochrony Środowiska współdziała z organami Państwowej Straży Pożarnej, organami administracji państwowej, samorządu terytorialnego i obrony cywilnej.

Rejestr poważnych awarii prowadzi Główny Inspektor Ochrony Środowiska. Organy administracji właściwe do zwalczania poważnych awarii obowiązane są do informowania Głównego Inspektora Ochrony Środowiska o poważnych awariach, które miały miejsce w kraju oraz o ich ewentualnych skutkach transgranicznych.

W 2002 roku zarejestrowano w województwie śląskim jedno zdarzenie o znamionach poważnej awarii. Dotyczyło ono uwolnienia amoniaku z instalacji chłodniczej lodowiska.

- 50 wniosków do organów administracji rządowej
- 52 wnioski do organów administracji samorządowej
- wszczęto 19 postępowań karno-administracyjnych
- wydano 3 decyzje nakładające zobowiązania niepieniężne (na podstawie art. 367 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska).

Sprawy, których załatwienie nie należało do kompetencji Inspekcji Ochrony Środowiska przesyłane zostały w celu rozpatrzenia do odpowiednich organów administracji, zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego.

W stosunku do ubiegłego roku nastąpił spadek interwencji o 4%.

We własnym zakresie rozpatrzono 365 interwencji, 116 przekazano do załatwienia wg właściwości, w tym:

- w pozytywny sposób załatwiono 127 spraw (tj. 35%),
- negatywnie 67 (co stanowi 18% ogółu rozpatrzonych interwencji),
- w inny sposób 171 (47%).

Sposoby postępowania ze skargami i interwencjami przedstawiono na ryc. 7.

Podstawowym przedmiotem interwencji były problemy związane z uciążliwościami wynikającymi z ponadnormatywnej emisji zanieczyszczeń do powietrza (26%, co stanowi wzrost o 7% w porównaniu z rokiem poprzednim), gospodarką odpadami (23%, porównywalnie wobec poprzedniego okresu sprawozdawczego), gospodarką wodno-ściekową (29% interwencji, podobnie w stosunku do roku 2001), oraz związanymi z hałasem (22% interwencji tj. o 3% więcej niż w roku 2001) ryc. 8.

W okresie sprawozdawczym przyjęto ogółem 15 interesantów w sprawach interwencji i skarg dotyczących działalności organów gmin.

5. Pozwolenia zintegrowane

Od stycznia 2001 roku w ramach prac wdrożeniowych Dyrektywy IPPC, realizowany był wspólnie z partnerem duńskim (COWI w połączeniu z CarlBro i DHI) pilotażowy projekt pt. „Pomoc dla Polski we wdrożeniu Dyrektywy UE Zintegrowane Zapobieganie i Kontrola Zanieczyszczeń”. Projekt ten finansowany jest przez Danish Cooperation for Environmental in Easter Europe, DANCE. Departament Ochrony Środowiska Ministerstwa Środowiska koordynuje całość prac związanych z tym projektem. Projekt pilotażowy realizowany był równolegle w trzech województwach: dolnośląskim, łódzkim i śląskim. Celem strategicznym projektu było dostosowanie Polski do wymogów standardów środowiskowych Unii Europejskiej (IPPC).

Cele bezpośrednie projektu to:

- wzmocnienie struktur organizacyjnych dla przeprowadzania i kontroli wydawania pozwoleń zintegrowanych,
- budowanie umiejętności (zdolności) wydawania pozwoleń zintegrowanych oraz identyfikowania BAT,
- budowanie doświadczeń w stosowaniu BAT pośród ekspertów ochrony środowiska i przemysłu.

Zgodnie z założeniami projektu jego realizacja prowadzona była w wybranych zakładach przemysłowych oraz na szczeblu administracji województwa i powiatu. Spodziewanym rezultatem dla przedsiębiorstwa uczestniczącego w projekcie było zdobycie doświadczenia w zakresie wymagań IPPC m.in. poprzez zweryfikowanie testowanych w ramach projektu procedur i formularzy dotyczących uzyskania zintegrowanego pozwolenia. Główne zadania do realizacji przez uczestników projektu to:

- przeprowadzenie w zakładzie przeglądu stosowanych technik i technologii,
- identyfikacja znaczących problemów środowiskowych,
- ustalenie planów dotyczących i służących dostosowaniu zakładu do wymagań BAT,
- ustalenie wartości granicznych emisji i innych równoważnych parametrów zgodnie z wymaganiami BAT dla

danego rodzaju działalności,

- opracowanie formularza aplikacyjnego o wydawanie pozwolenia zintegrowanego,
- przeprowadzenie symulacyjnej gry kierowniczej z właściwym organem administracji publicznej polegającej na wstępnym uzgodnieniu wniosku o wydanie zintegrowanego pozwolenia.

Zasadniczym celem realizacji projektu w przedsiębiorstwach było przygotowanie wybranych zakładów do opracowania i złożenia wniosku do właściwego organu o wydanie pozwolenia, zgodnie z wymogami Ustawy Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. oraz wymogami Dyrektywy IPPC 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń (IPPC).

Zakłady biorące udział w projekcie pilotażowym dotyczącym pozwoleń zintegrowanych:

- Żywiecka Fabryka Sprzętu Szpitalnego „FAMED” S.A. w Żywcu, ul. Fabryczna 1.
 - Zakłady Garbarskie „SKOTAN” S.A. ul. Fabryczna 10 43-430 Skoczów
 - RC Parafiny Spółka z o.o. w Czechowicach-Dziedzicach, ul. Łukasiewicza 2.
 - Południowy Koncern Energetyczny S.A. Elektrownia „Jaworzno III” S.A.
 - Lobbe Dąbrowa Górnicza
- Wszystkie przedsiębiorstwa z województwa śląskiego biorące udział w projekcie IPPC mają ukończone prace nad wnioskami i są przygotowane do ich złożenia do właściwego Urzędu do rozpatrzenia. Dwa spośród pięciu zakładów uczestniczących w projekcie znajdują się w kompetencji wojewody:
- Południowy Koncern Energetyczny S.A. Elektrownia „Jaworzno III” S.A.
 - Lobbe Dąbrowa Górnicza Sp. z o.o.
- Pozostałe zakłady pozostają w kompetencji starostów.